

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 343.541

Наталія Болібрух

аспірант кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології
та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

Світлана Якимова

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
s_v_volk@ukt.net

ПРО НЕДОЛІКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ СТУДЕНТАМИ ЗВО КОРИСЛИВО- НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

<http://doi.org/10.23939/law2020.25.173>

© Болібрух Н., Якимова С., 2020

Здійснено кримінологічний аналіз організаційно-правового забезпечення запобігання вчиненню студентами закладів вищої освіти корисливо-насильницьких злочинів проти власності. Акцентовано увагу на особливостях профілактично-виховної роботи зі студентами закладів вищої освіти, що мають враховуватися під час розроблення кримінологічних заходів запобігання вчиненню цієї категорією молоді корисливо-насильницьких злочинів проти власності.

Виявлено прогалини та недоліки організаційно-правового характеру, які не сприяють ефективному запобіганню вчиненню студентами закладів вищої освіти корисливо-насильницьких злочинів проти власності.

Запропоновано зміни й доповнення до чинних нормативно-правових актів України, що мають на меті підвищити професійну майстерність суб'єктів запобігання вчиненню студентами закладів вищої освіти корисливо-насильницьких злочинів проти власності, поліпшити їх інформативну й організаційну взаємодію, а також активізацію правовиховної та превентивної діяльності зі студентами у закладах освіти, незалежно від форм власності й освітніх рівнів тощо.

Ключові слова: організаційно-правове забезпечення, студент, заклад вищої освіти, запобігання, корисливо-насильницькі злочини проти власності, кримінологія.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток кримінологічної науки передбачає гармонійне поєднання її теоретичного й прикладного аспектів. Теоретичні розробки у галузі кримінології повинні одержувати можливість практичної реалізації у сфері удосконалення чинної практики запобігання злочинності, окремих видів злочинів, зокрема корисливо-насильницьких проти влас-

ності, які вчиняють студенти ЗВО. Так, зокрема О. М. Бандурка, Л. М. Давиденко акцентували увагу на важливості кримінологічного супроводу сучасного управління діяльністю щодо запобігання злочинам в Україні. При цьому кримінологічні аспекти управління у сфері протидії злочинності, передусім, вбачали у площині організаційно-правового забезпечення цього особливого виду соціальної практики [1, с. 116].

Незважаючи на сучасну стрімку законодавчу правотворчість, чимало актуальних питань, пов'язаних з організацією запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності, залишаються належним чином не врегульовані. До прикладу, дотепер не прийнято базисного закону, який би визначав загальні засади організації запобігання злочинам як пріоритетного напрямку протидії злочинності в Україні, не розроблено й не прийнято комплексної програми запобігання злочинам чи бодай їх окремим найнебезпечнішим видам тощо.

Сучасна організаційно-правова діяльність у сфері протидії злочинності в Україні, переважно представлена низкою законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують діяльність окремих суб'єктів, які в межах наданих їм повноважень реалізують цей вид юридичної практики. Відтак, не випадково, що взаємодія між різного рівня суб'єктами протидії злочинності залишається неналежним чином врегульована, окремі функції дублюються, заходи запобігання злочинним проявам планують й реалізують локально, здебільшого без урахування особливостей їх кримінологічної детермінації та, як правило, на відомчому рівні. Все це не сприяє ефективному запобігання злочинам й, зокрема, корисливо-насильницьким проти власності, які вчиняють студенти ЗВО.

У межах однієї публікації практично неможливо вирішити усі нагальні питання, що пов'язані з удосконаленням організаційно-правового забезпечення запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності. Враховуючи реалії сьогодення, у межах цієї статті акцентуватимемо увагу на окремих недоліках сучасного організаційно-правового регулювання діяльності суб'єктів, яким, на наше переконання, відведено провідну роль у системі суб'єктів запобігання корисливо-насильницьким злочинам проти власності, що вчиняє студентська молодь.

Аналіз дослідження проблеми. Управлінська тематика – міжгалузевого характеру. Так, зокрема організаційно-правові засади ефективного державного управління у сфері освіти, що має певне значення й для дослідження у межах цієї публікації, розглянуто у наукових працях таких учених, як І. Каленюк, В. Кремень, В. Луговий, Н. Мельтюхова, Н. Нижник, В. Огнев'юк, Г. Одінцова, В. Олуйко та ін.

Організаційно-правові засади в галузі державного управління, зокрема у сфері протидії злочинності, розробляли у наукових працях В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Білоус, О. Бандурка, О. Гусак, С. Глушенко, Т. Коломієць, В. Калініченко, С. Кравченко, К. Левченко, С. Петрусь, Д. Примаченко, В. Шаповал, Ю. Юсупов, Л. Явич та ін.

Кримінологічні розробки щодо управлінської тематики, переважно, присвячені визначенню понятійного апарату, висвітленню окремих стадій прийняття управлінських рішень у сфері протидії злочинності, виокремленню особливостей антикримінальної діяльності, з'ясуванню функцій, принципів, методів, інших елементів системності цього виду юридичної практики (Г. Аванесов, Р. Белкін, О. Бандурка, Л. Давиденко, А. Закалюк та ін.).

Водночас, кримінологічні аспекти організаційно-правового забезпечення запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності до цього часу не перебували в центрі ретельного кримінологічного аналізу.

Мета статті полягає у проведенні кримінологічного аналізу організаційно-правового забезпечення запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності з метою можливості його подальшого удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Запобігання корисливо-насильницьким злочинам проти власності, які вчиняють студенти ЗВО, – це системна діяльність суб'єктів, що спрямована на виявлення та усунення криміногенних факторів, які на різних рівнях детермінують вчинення таких злочинів цією категорією молоді. Важливою умовою ефективної організації запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності є розроблення диференційованих заходів, із урахуванням специфіки їх кримінологічної детермінації. Особливості запобігання вчиненню корисливо-насильницьких злочинів проти власності, передусім, стосуються специфіки суб'єкта вчинення цього виду злочинів – студента ЗВО, а також суб'єктів запобігання, до переліку яких варто зарахувати не лише поліцейських, але й учасників освітнього процесу, що забезпечують подальшу соціалізацію цієї категорії молоді в умовах організації навчального процесу в ЗВО (науково-педагогічні, педагогічні працівники, фахівців-практики [2]). До того ж механізм превентивної роботи зі студентами ЗВО має максимально використовувати переваги, пов'язані з можливостями позитивного впливу на формування особистості здобувачів вищої освіти в умовах ефективної організації навчально-виховної діяльності у ЗВО.

Водночас, як доводять результати проведеного нами соціологічного дослідження, лише 2 % студентів вказали на те, що в період навчання у ЗВО з ними проводили інформативні заходи про небезпечність вчинення правопорушень, зокрема кримінально-караних корисливо-насильницького характеру проти власності. У цьому разі переважна більшість опитаних зазначила, що таку роботу, якщо і проводили, то винятково наставники-куратори академічних груп (91 % респондентів).

Як зазначає Г. В. Острроверхова, метою організаційно-правового забезпечення є підтримка стабільного функціонування системи, реалізація запланованих програмних заходів, завдяки ресурсному забезпеченню, реалізації взаємозв'язків між окремими елементами та ліквідації відхилень, що можуть виникати у системі [3, с. 59–67].

Досліджуючи проблемні аспекти реалізації поліцейськими заходів запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності, з'ясовано, що 28 % респондентів їх вбачають у недоліках організаційно-правового забезпечення такої діяльності; 12 % вказали на “дефіцит” оперативної інформації про наміри вчинити корисливо-насильницькі злочини проти власності певною категорією молоді; 45 % – на недостатню професійну підготовку через брак знань у галузі превентивної педагогіки; 15 % респондентів звернули увагу на неналежний стан обміну інформацією з представниками ЗВО.

Відтак, удосконаленню організаційно-правового забезпечення діяльності превентивних підрозділів Національної поліції щодо запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності сприятиме закріплення у ст. 5 Закону України “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” від 24 січня 1995 року [4] їхнього обов'язку здійснювати профілактику правопорушень у закладах освіти України, незалежно від їх освітнього рівня та форми власності.

Підґрунтям для належного освітнього розвитку здобувача вищої освіти є набуття ним навичок самовиховання, самодисциплінованості як основи дотримання законодавства України. Так, освітній процес не можна розглядати відокремлено від виховного. Натомість, у положеннях чинного законодавства, що регулює суспільні відносини у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, акцентовано увагу винятково на освітньому процесі [2; 5]. Отже, виникає нагальна потреба в посиленні виховної й, зокрема, правовиховної, складової в організації освітньої діяльності ЗВО. Відтак, запропоновано зобов'язати педагогічних, науково-педагогічних працівників, які залучаються до освітнього процесу, здійснювати право на виховну і превентивну роботу зі студентами закладів освіти, незалежно від форм власності й освітніх рівнів. З цією метою доцільно внести відповідні доповнення до Законів України “Про освіту” від 5 вересня 2017 року та “Про вищу освіту” від 1 липня 2014 року.

З метою поліпшення компетентності суб'єктів запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності, запропоновано доповнити додаток 2 до

Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016–2020 роки [6] завданням п. 10 “Набуття суб’єктами профілактики правопорушень, а також соціальної роботи з молоддю й, зокрема, студентами освітніх закладів, необхідних знань, навичок і компетенцій шляхом впровадження в освітню практику навчального курсу “Превентивна педагогіка”.

Висновки. Отже, недоліки сучасного організаційно-правового забезпечення запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності варто розглядати на двох рівнях. По-перше, це недоліки, пов’язані з недостатньою визначеністю організаційно-правових засад запобігання злочинам цілому загалом як пріоритетного напрямку сучасної протидії в Україні. По-друге, це недоліки, пов’язані з неналежною організацією діяльності суб’єктів, яким відведено ключову роль у механізмі запобігання вчиненню студентами ЗВО корисливо-насильницьких злочинів проти власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка А. М., Давиденко Л. М. Преступность в Украине: причины и противодействие: монография. Харьков: Основа, 2003. 368 с. 2. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. 3. Островерхова Г. В. Сутність і структура організаційного забезпечення інноваційної діяльності. Вісник Нац. техн. ун-ту “ХПІ” : зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ “ХПІ”. 2012. № 6. С. 59–67. 4. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. Ст. 35. 5. Про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2716. 6. Державна цільова програма “Молодь України” на 2016–2020 роки: Постанова КМ від 18 лютого 2016 р. № 148. *Офіційний вісник України*. 2016. № 21. Ст. 828.

REFERENCES

1. Bandurka A. M., Davydenko L. M. *Prestupnost v Ukrayne: prychnyny y protyvodeistvyie: monohrfyia* [Crime in Ukraine: causes and counteraction: monograph]. Kharkov: Osnova, 2003. 368 p. 2. *Pro osvitu* [About education]: Zakon Ukrainy vid 5.09.2017 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2017. No. 38-39. P. 380. 3. Ostroverkhova H. V. *Sutnist i struktura orhanizatsiinoho zabezpechennia innovatsiinnoi diialnosti* [The essence and structure of organizational support of innovative activity.]. Visnyk Nats. tekhn. un-tu “KhPI”: zb. nauk. pr. Temat. vyp.: Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnytstva. Kharkiv: NTU “KhPI”. 2012. No. 6. P. 59–67. 4. *Pro orhany i sluzhby u spravakh ditei ta spetsialni ustanovy dlia ditei* [About the authorities and services for children and special institutions for children]: Zakon Ukrainy vid 24.01.1995 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1995. No. 6. P. 35. 5. *Pro vyshchu osvitu* [About higher education]: Zakon Ukrainy vid 1.07.2014 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2014. No. 37–38. P. 2716. 6. *Derzhavna tsilova prohrama “Molod Ukrainy” na 2016–2020 roky* [State target program “Youth of Ukraine” for 2016–2020] : Postanova KM vid 18 liutoho 2016 r. No. 148. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2016. No. 21. P. 828.

Дата надходження: 03.01.2020 р.

Наталія Болібрux, Світлана Якимова

О НЕДОСТАТКАХ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ СОВЕРШЕНИЯ СТУДЕНТАМИ ЗВО КОРЫСТНО-НАСИЛЬСТВЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ СОБСТВЕННОСТИ: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Проведен криминологический анализ организационно-правового обеспечения предупреждения совершения студентами учебных заведений корыстно-насильственных преступлений против собственности. Акцентируется внимание на особенностях воспитательно-профилактической работы со студентами ЗВО, которые должны быть учтены при разработке криминологических мер предупреждения совершения этой категорией молодежи корыстно-насильственных преступлений против собственности.

Выявлены пробелы и недостатки организационно-правового характера, не способствующие эффективности предотвращения совершения студентами учебных заведений корыстно-насильственных преступлений против собственности.

Предложены изменения и дополнения к действующим нормативно-правовым актам Украины, с целью повышения профессионального мастерства субъектов предупреждения корыстно-насильственных преступлений против собственности, совершенных студентами учебных заведений; улучшения их информативной и организационного взаимодействия, а также способствующие активизации правовоспитательной и превентивной деятельности со студентами учебных заведений, независимо от форм собственности и образовательных уровней прочее.

Ключевые слова: организационно-правовое обеспечение, студент, учреждение высшего образования, предотвращение, корыстно-насильственные преступления против собственности, криминология.

Natalia Bolibrukh

Institute of Jurisprudence, Psychology
and innovative education,
Lviv Polytechnic National University,
PhD student in the Department of Criminal Law and Procedure,
Head of Department of Criminal Law

Svitlana Yakymova

Institute of Jurisprudence and Psychology
and innovative education,
Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor of the
Department of Criminal Law and,
Candidate of Law, Associate Professor

ABOUT DISADVANTAGES OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL SUPPORT FOR PREVENTING STUDENTS OF HUMAN-VIOLENT CRIMES AGAINST OWNERSHIP

The article provides a criminological analysis of the organizational and legal support for the prevention of self-aggrandizing crimes against property by students of the institution of higher education. Emphasis is placed on the peculiarities of educational and preventive work with students of the institution of higher education, which should be taken into account in the development of criminological measures to prevent the perpetration of selfish and violent crimes against property by this category of youth.

The gaps and shortcomings of the organizational and legal nature, which do not contribute to the effective prevention of committing self-reported violent crimes against property by the students of the institution of higher education, were identified.

Changes and additions to the current normative-legal acts of Ukraine are proposed, with the purpose of improving the professional skills of the subjects of prevention of committing higher education institutions of self-violent crimes against property by students, improvement of their informative and organizational interaction, as well as intensification of law enforcement activities and prevention. students in educational institutions, regardless of ownership and educational levels, etc.

Key words: organizational and legal support, student, institution of higher education, prevention, self-violent crimes against property, criminology.